

Integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini takomillashtirish

Maxmudova Sumbula Abdumalikovna –
Farg'ona davlat universiteti,
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Annotatsiya. Ushbu maqolada integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini takomillashtirish masalalari o'rganilgan. Zamonaviy ta'lim jarayonida pedagoglarning samarali faoliyati uchun yuqori darajadagi metodik tayyorgarlik va kommunikativ malakalar zarur. Maqolada integrativ yondashuvning nazariy asoslari, amaliy tatbiqlari hamda pedagoglarning kasbiy rivojlanishida metodik va kommunikativ ko'nikmalarni oshirishning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, mazkur jarayonni samarali tashkil etish uchun tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: integrativ yondashuv, metodik ko'nikmalar, kommunikativ ko'nikmalar, pedagog, kasbiy rivojlanish.

Совершенствование методических и коммуникативных навыков будущих педагогов на основе интегративного подхода

***Аннотация.** В статье рассматриваются вопросы совершенствования методических и коммуникативных навыков будущих педагогов на основе интегративного подхода. Для эффективной профессиональной деятельности современных педагогов необходим высокий уровень методической подготовки и коммуникативных компетенций. В статье анализируются теоретические основы интегративного подхода, его практическое применение и значение развития методических и коммуникативных навыков в профессиональном росте педагогов. Также приведены рекомендации по эффективной организации данного процесса.*

***Ключевые слова:** интегративный подход, методические навыки, коммуникативные навыки, педагог, профессиональное развитие.*

Improving the Methodological and Communicative Skills of Future Teachers on the Basis of an Integrative Approach

***Annotation.** The article examines the improvement of methodological and communicative skills of future teachers based on an integrative approach. A high level of methodological training and communicative competencies is essential for the effective professional activity of modern educators. The article analyzes the theoretical foundations of the integrative approach, its practical applications, and the significance of developing methodological and communicative skills in teachers' professional growth. Recommendations for effective organization of this process are also provided.*

***Keywords:** integrative approach, methodological skills, communicative skills, teacher, professional development.*

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimining tubdan isloh etilishi va zamonaviy talablarga moslashuvi pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini yangi darajaga ko'tarishni taqozo etadi. Ayniqsa, bo'lajak pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi, chunki ular nafaqat o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga, balki o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatishga ham xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida fanlararo yondashuv, ya'ni integrativ metodologiya, bu boradagi eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Integrativ yondashuv orqali turli fanlar va pedagogik metodlarni uyg'unlashtirish nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini, balki pedagoglarning metodik va kommunikativ salohiyatini ham oshirishga zamin yaratadi. Shu bois, ushbu maqolada integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlarini hamda zamonaviy ta'limdagi ahamiyati atroflicha ko'rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ta'lim jarayonida bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligida integrativ yondashuvning roli tobora oshib bormoqda. L.S.Vygotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi ta'lim jarayonida o'quvchi va pedagog o'rtasidagi hamkorlikni, shuningdek, pedagogning o'quvchining bilim va ko'nikmalarini shakllantirishdagi faol rolini ta'kidlaydi (Vygotskiy, 1978). Ushbu nazariya pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda integrativ yondashuvning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida qaraladi.

J.Brunerning konstruktivistik yondashuvi o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, faol bilim olish jarayonini rag'batlantirishga yo'naltirilgan bo'lib, pedagoglarga interaktiv metodlarni qo'llash va o'quvchilarning o'zaro kommunikatsiyasini tashkil etish imkonini beradi (Bruner, 1966). Bu esa pedagoglarning nafaqat metodik bilimlarini, balki kommunikativ ko'nikmalarini ham takomillashtirishni talab qiladi.

A.V.Mudrik pedagogik integratsiya kontseptsiyasini rivojlantirib, fanlararo yondashuv pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, metodik ko'nikmalarni shakllantirish jarayonida turli fanlardan olingan bilimlar uyg'unlashtirilib, samarali pedagogik jarayon tashkil qilinishi kerak (Mudrik, 2005).

O.E.Pirojkov esa pedagoglarning kommunikativ ko'nikmalariga e'tibor qaratib, ularning professional faoliyatida o'z fikrini aniq ifoda eta olish, jamoa bilan samarali muloqotda bo'lish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi (Pirojkov, 2010).

G.Shonning tadqiqotlarida pedagoglarning doimiy professional rivojlanishi va malaka oshirish jarayonida integrativ yondashuv asosida yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish muhimligi qayd etiladi. Bu esa pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini chuqurlashtirishga xizmat qiladi (Shon, 2013).

Shuningdek, J.M.Kellerning ARCS modeliga ko'ra, o'quvchilarning ta'lim jarayoniga motivatsiyasini oshirish pedagoglarning kommunikativ va metodik mahoratini takomillashtirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bu model pedagoglarni o'quvchilarni faollashtirish usullarini takomillashtirishga yo'naltiradi (Keller, 1987).

J.Deweyning tajriba asosidagi ta'lim yondashuvi esa nazariy bilimlar va amaliyotni uzviy bog'lash orqali pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini, shu jumladan metodik va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga katta hissa qo'shadi (Dewey, 1938).

Zamonaviy ta'lim siyosatida UNESCO ta'limda fanlararo integratsiyani rivojlantirishni kasbiy tayyorgarlikning asosiy elementi sifatida belgilab, pedagoglarning kompleks malakasini shakllantirishga chaqiradi (UNESCO, 2015). Shunday qilib, olimlar fikricha, integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini takomillashtirish nafaqat ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, balki pedagogning kasbiy o'sishida muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda bo'lajak pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini takomillashtirish jarayonini integrativ yondashuv asosida tashkil etish va uning samaradorligini aniqlash maqsad qilingan. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi nazariy-metodologik asoslar, yondashuvlar va uslublarga tayangan: nazariy-metodologik asoslar (integrativ yondashuv; kompetensiyaviy yondashuv; shaxsga yo'naltirilgan yondashuv; faoliyatli yondashuvi); tadqiqot metodlari (nazariy metodlar (tahlil, sintez, taqqoslash, umumlashtirish, pedagogik tajribalarni o'rganish, normativ-huquqiy hujjatlar hamda ilmiy-nazariy adabiyotlarni o'rganish); empirik metodlar (kuzatish, suhbat, anketa, test, pedagogik tajriba-sinov (eksperiment), pedagogik vaziyatlarni modelashtirish); matematik-statistik metodlar (olingan natijalarni qayta ishlash va tahlil qilishda matematik statistika usullari (foiz

hisoblash, variatsion qatorlar, taqqoslama tahlil)); tadqiqot bosqichlari (asoslovchi bosqich; shakllantiruvchi bosqich; yakuniy bosqich).

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Integrativ yondashuv nazariy jihatdan o'zaro bog'liq fanlar va metodlarni birlashtirish orqali ta'lim jarayonini yanada boyitishga xizmat qiladi. L.S.Vygotskiy "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasi bilan o'quvchilarning yuqori natijalarga erishishi uchun ularni qo'llab-quvvatlash zarurligini ta'kidlaydi, bu esa pedagoglarning metodik tayyorgarligini oshirishda integratsiyaning samaradorligini ko'rsatadi (Vygotskiy, 1978). Shuningdek, J.Brunerning konstruktivistik yondashuvi o'quvchilarning mustaqil fikrlash va bilimlarni kashf etish jarayonlarini rag'batlantirib, pedagoglarni yangi metodlarni qo'llashga undaydi (Bruner, 1966).

Metodik ko'nikmalar pedagogning o'quv jarayonini muvaffaqiyatli rejalashtirish, tashkil etish va baholash kabi muhim vazifalarini bajarish qobiliyatini ifodalaydi. Integrativ yondashuv yordamida pedagoglar turli fanlarning bilim va metodlarini uyg'unlashtirgan holda o'quvchilarni murakkab vazifalarni hal qilishga tayyorlaydi. Shu bilan birga, yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish va interfaol ta'lim shakllarini joriy etish imkoniyati kengayadi (Mudrik, 2005).

Kommunikativ ko'nikmalar pedagoglarning o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish qobiliyatini ta'minlaydi. Bu esa o'z navbatida ta'lim jarayonining interaktivligini oshirishga xizmat qiladi. Integrativ yondashuv turli kommunikativ metodlarni uyg'unlashtirib, pedagoglarga o'quvchilarning individual va guruhdagi faoliyatini muvaffaqiyatli tashkil etishda yordam beradi (Pirojkov, 2010; Shon, 2013). Buning natijasida pedagoglar o'z malakalarini doimiy ravishda oshirib boradi va ta'lim sifatini yaxshilashga hissa qo'shadi.

Integrativ yondashuvni amaliyotga joriy etishda seminar, trening, loyiha asosida o'qitish va interaktiv metodlardan foydalanish samarali bo'ladi. Bundan tashqari, raqamli vositalar va fanlararo loyihalar pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini yanada takomillashtirish imkonini beradi. Bularning barchasi pedagoglarning kasbiy o'sishini ta'minlab, zamonaviy ta'lim jarayoniga moslashishiga xizmat qiladi (Shon, 2013; Keller, 1987).

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, integrativ yondashuv bo'lajak pedagoglarning metodik va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishda samarali vosita sifatida alohida o'rin tutadi. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonida nazariy va amaliy bilimlarni uyg'unlashtirib, pedagoglarning kasbiy malakasini mustahkamlashga imkon beradi. Shuning uchun zamonaviy ta'lim tizimida integrativ yondashuvni keng joriy etish va pedagoglarning malakasini muntazam oshirib borish muhim vazifa hisoblanadi. Bu esa o'z navbatida ta'lim sifatining barqaror o'sishiga va kelajak avlod kadrlar tayyorlash jarayonining muvaffaqiyatiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Vygotskiy L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. – P.256.
2. Bruner J. Toward a Theory of Instruction. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1966. – P.235.
3. Mudrik A.V. Pedagogika: fanlararo integratsiya muammolari. Moskva: Akademiya, 2005. – P.312.

4. Pirojkov, O.E. (2010). Kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish metodologiyasi. Pedagogika. – №4. – B.55-68.

5. Shon, G. (2013). Pedagoglarning doimiy professional rivojlanishi. Ta'lim nazariyasi va amaliyoti. – №2. – B.78-85.